

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tiina Hänninen

Löytöretkellä venäjän kieleen

- Itä-Suomen koulun esiopetus

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Tiina Hänninen

Löytöretkellä venäjän kieleen – Itä-Suomen koulun esiopetus, 35 sivua, 3 liitettä
Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2015

Ohjaajat: koulutuspäällikkö Helena Wright, Saimaan ammattikorkeakoulu, Imatran yksikön rehtori Leena Haapala, Itä-Suomen koulu

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää syitä siihen, miksi vanhemmat valitsevat lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun ja mitä odotuksia heillä on Itä-Suomen koulun esiopetusta kohtaan. Tavoitteena oli myös tuottaa tietoa Itä-Suomen koululle perheiden odotuksista esiopetusta kohtaan, jotta koulussa voidaan huomioida perheiden odotuksia. Kysely suunnattiin Itä-Suomen koulun Imatran toimipisteen esiopetuksessa olevien lasten vanhemmille. Kyselyyn vastasi 20 perheestä 17 eli vastausprosentiksi tuli 85%. Tämä opinnäytetyö on selvitys, jonka lähestymistapa on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tiedonkeruu toteutettiin kyselyllä avoimin kysymyksin.

Kaikki kyselyyn osallistuneet vanhemmat olivat valinneet lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun, koska he haluavat lapsensa oppivan venäjän kieltä. Muita syitä tämän esiopetuspaikan valintaan olivat vanhempien kuulema positiivinen palaute Itä-Suomen koulusta sekä se, että muutkin perheen lapset ovat käyneet samaisen esikoulun tai ovat ainakin samassa koulussa. Muita esiopetuspaikan valintaan vaikuttaneita syitä olivat venäläiseen kulttuuriin tutustuminen, kansainvälisyys ja koulun hyvä sijainti. Kysyttäessä vanhempien odotuksia Itä-Suomen koulun esiopetuksesta vastauksista ilmeni, että vanhemmat odottivat lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja sitä, että lapsi saavuttaa riittävät kouluvalmiudet ensimmäiselle luokalle. Vastauksissa toivottiin venäjän kielen opiskelun lisäksi venäläiseen kulttuuriin tutustumista, kehittävää oppimisympäristöä ja mukavaa ilmapiiriä sekä hyvää yhteistyötä koulun ja kodin välillä. Vastauksissa kävi ilmi, että kaikki vanhemmat halusivat lapsensa jatkavan opiskelua Itä-Suomen koulun ensimmäisellä luokalla esiopetusvuoden jälkeen.

Opinnäytetyön teoriaosassa käsiteltiin monikulttuurisuuskasvatusta. Lisäksi teoriaan kuuluu kuvaus Itä-Suomen koulun esiopetuksen erityispiirteistä ja Itä-Suomen koulussa käytössä olevasta CLIL-opetuksesta. Opinnäytetyöhön haastateltiin asiantuntijahaastatteluna esiopetuksen opettajaa, jolloin saatiin tietoa venäjän kielen opiskelusta esiopetuksessa.

Jatkotutkimusaiheena voisi selvittää Itä-Suomen koulun esiopetuksessa olevien lasten tyytyväisyyttä esiopetukseen. Kyselyn vanhemmille ja / tai lapsille voisi myös toteuttaa kaikissa kolmessa toimintayksikössä, Imatralla, Lappeenrannassa ja Joensuussa, jolloin olisi mahdollista vertailla kaupunkikohtaisia vastauksia keskenään.

Asiasanat: Itä-Suomen koulu, CLIL-opetus, monikulttuurisuuskasvatus

Abstract

Tiina Hänninen

On an Expedition into the Russian Language – Preschool Education at the Finnish-Russian School of Eastern Finland, 35 pages, 3 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis 2015

Instructor: Ms Helena Wright, Degree Programme Manager, Saimaa University of Applied Sciences, Ms Leena Haapala, on-site principal in Imatra, Finnish-Russian School of Eastern Finland

The purpose of this study was to investigate the reasons why parents choose the Finnish-Russian School of Eastern Finland as the preschool for their child and what expectations they have towards the school's preschool education. The aim was also to gather information on the families' expectations of preschool education so that the school can take them into consideration in its work. The survey was directed at parents whose children are attending preschool at the Imatra unit. The survey was answered by 17 out of 20 families. Accordingly, the response rate was 85%. The thesis is a study which follows a qualitative approach and the data collection was carried out by means of a survey with open questions.

The survey results show that all parents have chosen the Finnish-Russian School of Eastern Finland as preschool for their child because they want their child to learn the Russian language. Other reasons for this choice were positive feedback that the parents had heard about the school as well as the fact that other children in the family have attended the preschool or are attending the same school. Other reasons that had an impact on the preschool choice were the possibility to get familiar with the Russian culture, internationality and the good location of the school. The parents expected the children to develop their communication skills and achieve adequate school capacity. As an addition to the Russian language studies, the parents hoped for more familiarization with the Russian culture, a developing learning environment and a nice atmosphere as well as good co-operation between school and home. The parents wanted their children to continue their studies at the Finnish-Russian School of Eastern Finland in the first grade of school after the preschool year.

The theoretical part of the thesis dealt with multicultural education. In addition, the theory includes a description of the special characteristics of the preschool of the Finnish-Russian School of Eastern Finland and the CLIL education that is practiced. A preschool teacher, who provided information on Russian language studies in everyday preschool education, was interviewed for this thesis.

Keywords: Finnish-Russian School of Eastern Finland, CLIL education, multicultural education

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Itä-Suomen koulu	6
2.1	Historiaa ja nykytilanne	6
2.2	CLIL-opetus	8
2.3	Esiopetus	9
2.3.1	Itä-Suomen koulun esiopetussuunnitelman erityispiirteitä	9
2.3.2	Venäjän kielen opiskelu esiopetuksen arjessa	11
3	Monikulttuurisuuskasvatus	14
3.1	Mitä on monikulttuurisuuskasvatus?	14
3.2	Konservatiivista ja liberaalista ajattelutavasta kriittiseen monikulttuurisuuskasvatukseen	15
3.3	Monikulttuurisuuskasvatuksen toteutustavat	17
3.4	Monikulttuurisuuskasvatuksen ulottuvuudet	18
3.5	Monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttaminen käytännössä	19
4	Opinnäytetyön tavoitteet	22
5	Opinnäytetyön toteutus	22
5.1	Tutkimusmenetelmä	22
5.2	Käytännön toteutus	23
5.3	Analysointi	24
6	Kyselyn tulokset	26
6.1	Aiemmat kokemukset	26
6.2	Tietoisuus esiopetuspaikan valinnasta	26
6.3	Esiopetuspaikan valinta	27
6.4	Odotukset ja toiveet	28
6.5	Koulunkäynnin aloittamissuunnitelmat	29
6.6	Kehittämisehdotukset	29
7	Opinnäytetyön eettiset näkökohdat ja luotettavuuden arviointi	30
8	Yhteenveto ja pohdinta	31
	Lähteet	34
	Liitteet	
	Liite 1 Teemahaastattelurunko	
	Liite 2 Saatekirje	
	Liite 3 Kyselylomake	

1 Johdanto

Itä-Suomen koulu on Suomen ainoa pääkaupunkiseudun ulkopuolella toimiva kielikoulu. Se on toiminut Imatralla, Lappeenrannassa ja Joensuussa vuodesta 1997 alkaen (Itä-Suomen koulu 2011 a). Koulun erityistehtävä on lisätä venäjän kielen taitoa ja kulttuurin tuntemusta toiminta-alueellaan sekä edistää valmiuksia yrittäjyyteen (Itä-Suomen koulu 2011 f, 8). Vuonna 2009 Joensuun toimipisteessä alkoi esiopetus ja vuonna 2010 esiopetustoiminta alkoi myös Imatran ja Lappeenrannan toimipisteissä (Haapala 2013).

Kiinnostukseni Itä-Suomen koulua ja erityisesti sen esiopetusta kohtaan on hyvin henkilökohtainen. Vanhin lapsemme aloitti Itä-Suomen koulun esiopetuksessa sen ensimmäisenä toimintavuonna Imatralla ja tätä opinnäytetyöni tehdessäni nuorin lapsemme on parhaillaan samaisen koulun esiopetusryhmässä. Opinnäytetyöni tutkimusosuus on laadullinen eli kvalitatiivinen selvitys ja sen tarkoituksena on selvittää, miksi vanhemmat valitsevat lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun ja millaisia odotuksia heillä on esikoulusta. Tämä kiinnostaa minua siksi, koska itse olen saanut osakseni paljonkin ihmettelyä ja kysymyksiä valinnastamme lasten esiopetuspaikan suhteen. Henkilökohtaisen kiinnostukseni lisäksi aihe on ajankohtainen Kaakkois-Suomessa. Osana sosionomin (AMK) tutkintoa suoritan lastentarhanopettajan kelpoisuuden, joten opinnäytetyössäni keskityn alle 8-vuotiaiden lasten vanhempien kokemuksiin. Rajaan selvitykseni koskemaan Imatran yksikköä. Opinnäytetyöni toteutan yhteistyössä Itä-Suomen koulun Imatran yksikön kanssa. Opinnäytetyöni tavoitteena on tuottaa Itä-Suomen koululle arvokasta tietoa lasten vanhemmilta, jota koulu voi hyödyntää esiopetuksen toimintaa kehittäessään.

Opinnäytetyöni teoriatausta rakentuu monikulttuurisuuskasvatuksesta. Itä-Suomen koulun esiopetus on niin uusi asia, että siitä ei ole ollut saatavilla tutkimustietoa. Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään millaista esiopetusta Itä-Suomen koulu tarjoaa lapsille. Itä-Suomen koulun (2015) mukaan venäjän kielen oppiminen aloitetaan esiopetuksessa toiminnallisesti. Venäjän kieli on siis väline aihekokonaisuuksien opettelussa. Lapsen äidinkieltä ja vierasta kieltä käytetään rinnakkain kaikissa päivittäisissä toiminnoissa. Itä-Suomen koulussa

oppisisällöt ja tavoitteet perustuvat normaaliin opetussuunnitelmaan koulukoh-
taisin painotuksin.

2 Itä-Suomen koulu

2.1 Historiaa ja nykytilanne

Itä-Suomen koulu perustettiin vuonna 1997 Imatralla, Lappeenrantaan ja Joen-
suuhun. Tällöin koulun toiminnan piiriin kuuluivat peruskoulun vuosiluokat 5-9.
Perustamisvaiheessa koulun toiminta-ajatuksena oli vastata venäjän kielen ja
kulttuurin osaamisen tarpeisiin rajaseudulla. Jotta erikoislaajaa venäjää lukevat
oppilaat voivat edetä kielten opinnoissa myös toisella asteella, lukiokoulutus
aloitettiin kaikilla toimintapaikkakunnilla vuonna 2002. (Kyyrä 2012, 3.) Vuonna
2009 Joensuun toimipisteessä alkoi esiopetus sekä aamu- ja iltapäivätoiminta.
Vuonna 2010 koulun toiminta laajeni niin, että kaikissa yksiköissä toimi jo esi-
opetus, 1. luokka sekä aamu- ja iltapäivätoiminta. (Haapala 2013.)

Itä-Suomen koulu on Suomen ainoa pääkaupunkiseudun ulkopuolella toimiva
kielikoulu. Koulun omistajakaupunkien, Imatran, Lappeenrannan ja Joensuun
muodostama Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun säätiö ylläpitää koulua
sekä valvoo ja ohjaa koulun toimintaa yhdessä Opetushallituksen kanssa. Oppi-
laista 75 % puhuu äidinkielenään suomea ja 25 % venäjää. (Itä-Suomen koulu
2011 a.) Opetussuunnitelman mukaan *Itä-Suomen suomalais-venäläisen kou-
lun säätiön alueellinen erityistehtävä on lisätä venäjän kielen taitoa ja kulttuurin
tuntemusta toiminta-alueellaan sekä edistää valmiuksia yrittäjyyteen* (Itä-
Suomen koulu 2011 f, 8). Yrittäjyydellä tässä yhteydessä tarkoitetaan ahkeraa,
luovaa, oma-aloitteista ja määrätietoista työntekoa. Koulu kehittää opetusjärjes-
telyjä ja -menetelmiä yrittäjyyskasvatusta tukeviksi. (Itä-Suomen koulu 2011 f,
8.)

Kouluun haetaan opiskelemaan esiopetukseen tai ensimmäiselle luokalle. Kou-
lun opetuskieli on suomi, ja sen lisäksi oppiaineita opetetaan osin venäjän kie-
lellä, jolloin opetuksesta muodostuu kahdella kielellä kokonaisuus. (Itä-Suomen
koulu 2011 c, 2-3.) 1. luokalta lähtien venäjän kieltä opiskellaan erillisenä oppi-
aineena neljä tuntia viikossa eli koulun erityistehtäväpainotuksen mukaisesti

oppilailla on kieliopintoja neljä viikkotuntia enemmän kunnalliseen perusopetukseen verrattuna. (Itä-Suomen koulu 2011 a.) Venäjän kieltä käytetään opetuksessa eniten esiopetuksessa ja vuosiluokilla 1-4, jolloin venäjän kieltä opetuksesta on vähintään 50%. Vuosiluokilla 5-6 venäjänkielen osuus opetuksesta on 35% ja 7-9-luokkalaisilla samainen osuus on 25%. Venäjänkielisen opetuksen osuus vähenee opintojen edetessä, jotta oppilaat oppivat oppiaineiden käsitteet suomeksi jatko-opintoja ajatellen. (Itä-Suomen koulu 2011 f, 17.)

Suomalaisten oppilaiden kieliohjelmaan kuuluu pakollisena aineena 1. luokalta alkava erityislaaja Venäjä vieraana kielenä -oppimäärä. Suomessa asuvat kaksikieliset oppilaat ja maahanmuuttajat opiskelevat A-oppimäärää vastaavan Venäjän äidinkielenä -oppimäärän. A-englannin opiskelu alkaa 3. luokalta, ja maahanmuuttajat opiskelevat erityislaajan Suomi toisena kielenä -oppimäärän 1. luokalta alkaen. Itä-Suomen koulussa ruotsin kielen B1-oppimäärä on valinnainen kieli 7. luokalta alkaen. Koulu tarjoaa muiden valinnaisten kielten, kuten saksan, ranskan ja espanjan, opiskelua mahdollisuuksien mukaan vuosiluokilla 8-9. Kielten opiskelun tavoitteena on, että oppilaan oman äidinkielen taito on kehittynyt ja hän osaa sujuvasti vierasta kieltä peruskoulun päättyessä. (Itä-Suomen koulu 2011 f, 9.)

Itä-Suomen koulun luonteen mukaisesti koulun kansainvälinen toiminta on monipuolista. Koululla on yhteistyöprojekteja mm. venäläisten koulujen kanssa. Oppilaat tekevät opintomatoja Venäjälle, ja Itä-Suomen kouluun tulee vierailijoita vastaavasti venäläisistä sekä muiden maiden kouluista. (Itä-Suomen koulu 2011 b.) Yhtenä viimeisimpänä koulun kehittämishankkeena on ollut tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen opetuksessa. Perinteisen opetuksen tukena oppilaiden henkilökohtaiset tablettitietokoneet ovat olleet ensimmäisinä käytössä Lappeenrannan yksikön kaikilla oppilailla ja sama suuntaus laajenee asteittain myös Imatran ja Joensuun yksiköihin. (Itä-Suomen koulu 2011 a.)

Oppilaan jatkaessa opiskelua Itä-Suomen koulun lukiossa hän suorittaa suomalaisen ylioppilastutkinnon, johon on lisätty Venäjä-tietouteen liittyviä opintoja. Pitkinä kielinä lukiossa voi opiskella venäjää ja englantia sekä lyhyitä kieliä kurssitarjonnan mukaisesti. (Itä-Suomen koulu 2011 c, 3.)

2.2 CLIL-opetus

CLIL-lyhenne tulee sanoista 'content and language integrated learning', joka voidaan suomentaa sisällön ja kielen yhdistäväksi oppimiseksi. Menetelmä tunnetaan useammalla käsitteellä, kuten vieraskielinen opetus ja kaksikielinen sisällön opetus. (Wewer 2014.) Itä-Suomen koulussa suomen ja venäjän kielen CLIL-opetuksesta käytetään nimitystä kaksisuuntainen vieraskielinen opetus (Itä-Suomen koulu 2011 f). Wewerin (2014) mukaan Laki vieraalla kielellä opettamisesta mahdollisti CLIL-opetuksen Suomessa vuonna 1991. Tällöin lainsäädäntö mahdollisti myös muiden kielten kuin suomen, ruotsin tai saamen käyttämisen opetuksessa. Suomessa tyypillisin CLIL-opetuksen kieliyhdistelmä on suomi ja englantti, mutta myös venäjää, saksaa ja ranskaa opetetaan CLIL-menetelmän avulla. Vaikka perinteinen kieltenopetus on aina ollut Suomessa korkeatasoista, sitä halutaan monipuolistaa CLIL-opetuksen avulla. Monikulttuurisuuden lisääntyminen ja työelämässä kielitaitovaatimukset ovat kasvaneet ja kansainvälistyminen on lisääntynyt.

Venäjän kielen oppiminen aloitetaan toiminnallisesti jo Itä-Suomen koulun esiopetuksessa. Alkuopetuksen CLIL-opetuksessa käytetään paljon eheytettyä opetusta, jossa opetettava teema ja aihepiiri integroidaan mahdollisimman mooneen eri oppiaineeseen. Itä-Suomen koulussa oppisisällöt ja tavoitteet perustuvat normaaliin opetussuunnitelmaan koulukohtaisin painotuksin. CLIL-menetelmän avulla lapsen äidinkieltä ja vierasta kieltä käytetään rinnakkain eri oppiaineissa. Venäjän kieli on siis väline oppiaineiden opettamisessa. CLIL-oppiaineita ovat mm. ympäristötieto, matematiikka, musiikki, kuvaamataito ja käsityö. Itä-Suomen koulussa käytetään esimerkiksi samanaikaisopetusta, jolloin samalla tunnilla opetusta antavat rinnakkain luokanopettaja suomeksi ja venäjän opettaja venäjäksi. Opetuksessa käytetään sekä suomen- että venäjänkielisiä oppimateriaaleja. Oppiaineiden arvioinnissa noudatetaan perusopetuksen yleisiä arviointiperusteita. Itä-Suomen koulun kaksikielinen toimintaympäristö tukee vieraan kielen oppimista. Lisäksi koulun järjestämät Venäjän opintoretet, leirikoulut, kulttuuritapahtumat ja oppilasvaihdot valmentavat oppilaita kansainväliseen vuorovaikutukseen. (Itä-Suomen koulu 2015.)

Vuonna 2005 perustettiin Suomen vieraskielisen opetuksen yhdistys, Suvikyky ry tukemaan ja kehittämään CLIL-opetusta. Itä-Suomen koulu on Suvikyky ry:n jäsen. Kaikissa Itä-Suomen koulun kolmessa yksikössä, Imatralla, Lappeenrannassa ja Joensuussa, on yhteinen CLIL-tiimi, sillä opiskelun suunnittelussa ja toteutuksessa tarvitaan pitkäjänteistä ja moniammatillista yhteistyötä. (Itä-Suomen koulu 2015.)

2.3 Esiopetus

2.3.1 Itä-Suomen koulun esiopetussuunnitelman erityispiirteitä

Haapalan mukaan Itä-Suomen koulun esiopetuksen opetussuunnitelma noudattaa valtakunnallisen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita. Esiopetuksen erityistavoitteena on kehittää lapsen venäjän kielen taitoa, antaa lapselle valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja tutustuttaa hänet venäläiseen kulttuuriin. (Haapala 2013.) Esiopetuksessa on sekä suomea että venäjää äidinkielenään puhuvia lapsia. Esiopetustuokioissa käytetään suomen ja venäjän kieltä sekä suomen- ja venäjänkielisiä oppimateriaaleja. Päivittäinen esiopetuksen toiminta-aika on neljä tuntia päivässä ja se on maksutonta. Lisäksi lapsi voi osallistua maksulliseen aamu- ja iltapäivätoimintaan yhdessä 1- ja 2-luokkalaisten kanssa. (Itä-Suomen koulu 2011 c, 3.)

Itä-Suomen koulun esiopetussuunnitelman mukaan venäjän kieli ei ole ainoastaan opetuksen ja oppimisen kohde vaan se on myös väline eri sisältöjen oppimisessa. Itä-Suomen koulussa, kuten myös esiopetuksessa, vieraskielisestä opetuksesta käytetään termiä kaksisuuntainen vieraskielinen opetus. Sen avulla lapsi oppii asioita oman äidinkielen lisäksi myös itselleen vieraalla kielellä ja antaa lapselle valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä. Leikki on keskeinen toiminta- ja oppimismuoto. Esiopetuksessa hyödynnetään vieraskielisen opetuksen periaatteita kuten konkreettisuutta, havainnollisuutta, asioiden toistamista ja tiivistämistä. Tarvittaessa oppimistuokioissa opetusta eriytetään eli lapset jaetaan pienryhmiin, jolloin pystytään antamaan oikean tasoisia tehtäviä eri kieliryhmistä tuleville lapsille. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 9-11.)

Venäjän kielen opetuksen tavoitteena on luoda positiivinen asenne ja kiinnostus venäjän kieltä ja kulttuuria kohtaan. Itä-Suomen koulun esiopetuksessa suo-

menkielinen lapsi oppii venäjää luonnollisissa viestintätilanteissa suomen- ja venäjänkielisten lasten ja aikuisten kanssa sekä ohjatuissa esiopetustuokioissa eli kaksisuuntaisessa vieraskielisessä opetuksessa. Keskeistä on saada lapsi ymmärtämään ja oivaltamaan uutta kieltä. Tavoitteena venäjän kielen oppimisessa on suullinen kielen oppiminen sekä aihepiirien ja sanaston toistuminen eri tilanteissa. Esiopetusvuoden aikana keskeisiä aihesisältöjä venäjän kielen oppimisessa ovat muun muassa tervehdykset ja kohteliaisuudet, itsestä ja perheestä kertominen ja keskeiset aikakäsitteet kuten viikonpäivät, kuukaudet, vuorokauden- ja vuodenajat sekä säästä kertominen. Lapsi oppii asioimista esimerkiksi ruokakaupassa leikin avulla. Suomenkielinen lapsi oppii keskeisiä ruokailuun ja kouluun liittyviä sanoja venäjäksi sekä yleistietoa venäläisestä lastenkulttuurista, kuten lauluja, loruja ja leikkejä. Tavoitteena on, että lapsi pyrkii ymmärtämään ja käyttämään venäjän kieltä rohkeasti. Nämä samat esiopetuksen tavoitteet koskevat venäjänkielistä lasta suhteessa suomen kielen opiskeluun. Esiopetusvuoden aikana lapset oppivat lisäksi luettelemaan lukuja sekä venäjäksi että suomeksi sekä suorittamaan yksinkertaisia yhteen- ja vähennyslaskuja. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 11-13.) Lisäksi lapset tutustuvat sekä suomalaiseseen että venäläiseen musiikkiin, musiikin peruskäsitteisiin ja rytmisoittimiin suomeksi että venäjäksi. Lapset tutustuvat myös kuvataiteen käsitteisiin molemmilla kielillä. Lapsille kerrotaan ja luetaan paljon satuja, tietotekstejä, runoja ja loruja sekä suomeksi että venäjäksi. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 11,17.)

Itä-Suomen koulun esiopetussuunnitelman mukaan esiopetuksessa tutustutaan suomalaiseen ja venäläiseen tapakulttuuriin ja keskeisimpien juhlien viettotapoihin. Näitä juhlia ovat esimerkiksi äitien- ja isänpäivät, naisten ja miesten päivät, nimi- ja syntymäpäivät, joulukuusi, uusi vuosi, laskiainen, pääsiäinen, opettajainpäivä, syyskuun 1. päivä sekä itsenäisyyspäivä. Lapsia opetetaan arvostamaan omaa kieltä ja kulttuuria. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 11,14.) Esiopetuksessa pyritään suomalaisten ja venäläisten lasten luontevaan yhdessäoloon. Itä-Suomen koulun yksiköt osallistuvat kiusaamisen vastaiseen KiVa-kouluohjelmaan, jota sovelletaan myös esiopetuksessa oleviin lapsiin. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 47.)

Suurin osa Itä-Suomen kouluun tulevista maahanmuuttajista puhuu äidinkielenään venäjää. Esiopetuksessa venäjänkielinen lapsi saa valmiuksia opiskeluun suomalaisessa peruskoulussa ja samalla hän säilyttää oma kielensä ja kulttuurinsa. Tavoitteena on, että oppilaan äidinkielen ja suomen kielen taitoa kehitetään kaksikielisyyden saavuttamiseksi. Lapsen identiteetin rakentumiselle on tärkeää, että myös hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja ne näkyvät esiopetuksen arkipäivässä. Itä-Suomen koululla on valmiudet venäjänkielisten maahanmuuttajalapsien opetukseen, sillä koulussa tunnetaan venäläistä kulttuuria ja kasvatuserinnettä, ja koulun henkilökunnassa on venäläisen kulttuurin edustajia. Yhteistyötä lapsen huoltajien kanssa voidaan myös tehdä venäjäksi. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 47.)

Esiopetuksessa olevalle lapselle laaditaan huoltajan kanssa lapsen esiopetuksen suunnitelma. Kevätlukukaudella arviointikeskustelussa huoltajan kanssa keskustellaan lapsen edistymisestä ja pohditaan lapsen valmiuksia siirtyä Itä-Suomen koulun ensimmäiselle luokalle. Jos lapsella todetaan huomattavia kielellisiä oppimisvaikeuksia, joihin tukitoimenpiteet eivät ole auttaneet riittävästi, suositellaan lapselle yksikielistä peruskoulua. Kielellisistä oppimisvaikeuksista kärsivälle lapselle kaksikielinen koulu voi osoittautua liian vaikeaksi. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 31.)

Esiopetukseen osallistunut lapsi saa lukuvuoden päättyessä osallistumistodistuksen. Todistuksessa kuvaillaan järjestettyä esiopetusta, sen sisältöjä ja käytäntöjä. Todistuksessa ei kuitenkaan arvioida lapsen taitoja ja kehitystä. (Itä-Suomen koulu 2011 e, 62-63.)

2.3.2 Venäjän kielen opiskelu esiopetuksen arjessa

Haastattelin opinnäytetyöhöni Imatran yksikön esiopetusryhmän opettajana toimivaa Olga Repoa (liite 1). Repo on venäläinen ja hän on asunut Suomessa 16 vuotta. Venäjällä Repo on koulutukseltaan luokanopettaja. Suomessa hän on kouluttautunut koulunkäyntiavustajaksi ja tällä hetkellä hän päteväytyy työn ohella Turun yliopistossa suomalaistutkinnon vaatimusten mukaisesti luokanopettajaksi. Hän on toiminut Itä-Suomen koulussa esiopetusryhmän opettajana vuodesta 2010 eli koko sen ajan kun Imatran yksikössä on ollut esiopetustoimintaa.

Revon lisäksi esiopetusryhmässä työskentelee säännöllisesti kaksi suomalaista aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajaa. (Repo 2015.)

Haastattelussa Repo kertoi venäjän kielen opiskelusta Imatran yksikön esiopetusryhmässä. Revon mukaan Joensuun ja Lappeenrannan yksiköiden esiopetusryhmissä venäjän kieli ei tule niin voimakkaasti arkeen mukaan, koska näissä yksiköissä venäjänkielinen opettaja käy vain pitämässä venäjänkielisiä tuokioita ja muu aika mennään pääsääntöisesti suomenkielisten opettajien ohjaamina. (Repo 2015.)

Imatran yksikössä neljätuntisesta esiopetuspäivästä esiopetustuokioita on kaksi tuntia. Päävastuu esiopetustuokioista on Revolla, mutta suomenkielinen opettaja käy pitämässä esikoululaisille kolme tuntia viikossa suomenkielisiä äidinkielenluokioita. Revon mukaan esikoulussa venäjän kielen opiskelu aloitetaan *pikku hiljaa maistellen*. Lasten kiinnostusta venäjän kieltä kohtaan herätellään leikkien ja laulaen. Pienet annokset venäjän kieltä tutustuttavat kielen taipumaan niin, että päästään tapailemaan ensimmäisiä sanoja venäjän kielellä opettajan johdolla. Esiopetusvuoden ensimmäisiä venäjän kielen asioita ovat erilaiset arkiset tervehdykset ja kohteliaisuudet. Numerot tulevat esiin monissa yhteyksissä ja kalenteria katsotaan joka päivä niin suomen kuin venäjän kielellä. Asioita vertaillaan molemmilla kielillä. Venäjän kieltä yhdistetään myös esimerkiksi värileikkeihin sekä piirustus- ja askarteluhetkiin. Lasten taitojen karttuessa venäjän kielen käyttö lisääntyy. (Repo 2015.)

Revon (2015) mukaan on tärkeää ensin rohkaistua sanomaan ääneen uutta kieltä. Oppinen tulee toistojen kautta. Esiopetustuokiossa toimintaohje sanotaan ensin suomeksi ja sitten venäjäksi. Sanoessaan ohjeen venäjäksi Repo näyttää konkreettisesti mitä pitää tehdä, esimerkiksi ottaa kirjan pulpetista. Revon mukaan arjen kautta lapset oppivat nopeasti perussanastoa venäjäksi. Esimerkiksi kun harjoitellaan säänmukaista pukeutumista, isolle nukelle valitaan yhdessä vaatteita ja samalla vaatesanastoa opetellaan venäjäksi.

Revon (2015) mukaan kaiken pohjana on iloinen, utelias ja kannustava ilmapiiri venäjän kieltä kohtaan. Repo muistuttaa, että isommillekin oppilaille venäjän kieli on haastava oppiaine. Sen vuoksi esikoululaisille kieltä tarjoillaan pieninä

annoksina, koska heille on jo haaste jaksaa keskittyä esiopetustuokion ryhmätilanteeseen koko aikaa, minkä lisäksi osa opetuksesta on venäjän kielellä.

Venäjän kielen opiskelu ei lopu esiopetustuokioihin vaan kieli kulkee luonnollisena osana esiopetuspäivää niin ruokailussa, wc- ja pukeutumistilanteissa kuin ulkoiltaessakin. Vaikka suomalainen lapsi ei heti osaa puhua venäjän kieltä arjessa, hän oppii kuitenkin tunnistamaan paljon sanoja, joita toistetaan usein ja näin hän ymmärtää mistä puhutaan. Esiopetusvuoden loppuun mennessä moni osaa kirjoittaa oman nimen venäjäksi, vaikka venäläisten kirjainten varsinainen opettelu alkaa vasta ensimmäisellä luokalla. (Repo 2015.)

Repo (2015) korostaa, että esiopetuksen viikoittaiset teemat nousevat suoraan esiopetussuunnitelmasta valtakunnallisen linjauksen mukaisesti. Aiheesta riippuen teemaan sisällytetään paljon tai vähän venäjän kieltä. Esimerkkinä Repo kertoo kauppaleikistä, jossa on tarkoitus leikinomaisesti harjoitella kaupassa asioimista tervehtimisineen ja rahan käyttöineen aina vuoron odottamiseen asti. Repo toimii leikissä venäjänkielisenä myyjänä ja yhdistää venäjän kieltä yhteiseen leikkiin. Mutta esimerkiksi esikoululaisille vielä vaikeat kellonajat käydään enimmäkseen läpi vain suomen kielellä.

Venäjän kielen lisäksi esikoululaisia tutustutetaan venäläiseen lastenkulttuuriin leikkien, laulaen, askarrellen ja pelaten. Suomalaisten juhlapyhien lisäksi esiopetusryhmässä juhlistetaan venäläisistä juhlapyhistä etenkin koulujen aloituspäivää 1.9., uudenvuodenaattoa 31.12., vanhaa uutta vuotta 13.1. ja naistenpäivää 8.3. Kulttuuriin tutustumalla halutaan estää ennakkoluulojen syntymistä ja kasvattaa erilaisuuden hyväksymistä. Repo pitää tärkeänä tehtävänä kasvat-
taa lapsia suvaitsevaisuuteen ja erilaisuuden hyväksymiseen. Suomalaiset ja venäläiset lapset oppivat olemaan yhdessä, vaikka yhteistä kieltä ei aina olisi-
kaan. Lapset oppivat toisiltaan kieltä ja kulttuurin mukaisia toimintatapoja. (Repo 2015.)

Repo (2015) korostaa, että Itä-Suomen koulun esiopetuksen päätavoite on aivan sama kuin muillakin esiopetusryhmillä Suomessa: saada lapsille esiopetussuunnitelman mukaiset riittävät kouluvalmiudet ensimmäistä kouluvuotta varten. Itä-Suomen koulun esiopetusryhmässä venäjän kieli on perustavoitteen lisänä

luonnollinen osa arkitoimintaa. Revon mukaan tulevaisuudessa toiminnallisuutta esiopetustuokioihin tulee entisestään lisää, kuten myös nykytekniikkaa, esimerkiksi tablettitietokoneita. Repo muistuttaa, että venäjän kielen rohkea opettelu nostaa myös lapsen itsetuntoa. Ilman leikkiä ja rentoa arkea esiopetusryhmässä itse venäjän kielen opettelu olisi lapsille liian vaikeaa.

3 Monikulttuurisuuskasvatus

3.1 Mitä on monikulttuurisuuskasvatus?

Monikulttuurisuuskasvatuksen perusteet on kirjattu moniin asiakirjoihin. Erola-Pennasen (2012, 233-234) mukaan YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen kantavina periaatteina ovat lapsen etu, lapsen tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, kaikenlaisen syrjinnän kieltäminen ja lapsen oikeus tasapainoiseen kehittymiseen. Lapsen oikeuksien sopimuksen 29. artiklassa korostetaan, että lapsen koulutuksen tavoitteena on kunnioituksen edistäminen muun muassa lapsen kieltä, kansallisia arvoja ja kulttuuria kohtaan. 30. artiklan mukaan sekä alkuperäiskansaan että vähemmistöryhmään kuuluvilla lapsilla on oikeus ryhmän muiden jäsenten kanssa käyttää omaa kieltään, nauttia omasta kulttuuristaan ja harjoittaa omaa uskontoaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan, että lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Varhaiskasvatuksessa lapsi tulee kohdata siten, että hän kokee olevansa tasa-arvoinen etnisestä alkuperästään tai kulttuuritaustastaan riippumatta. Esiopetuksen opetussuunnitelman mukaan tasa-vertaisten oppisen ja koulun aloittamisen lisäksi tavoitteena on muun muassa kieli- ja kulttuuri-identiteettiin liittyviä asioita. Lapsi oppii arvostamaan ja ymmärtämään oman kulttuurin lisäksi erilaisia ihmisiä ja heidän kulttuureitaan. Lapsen omaan kulttuuriin liittyvien asioiden arvostaminen tulee näkyä esiopetuksen arjessa. Opetuksessa tuetaan suomen tai ruotsin kielen ja mikäli mahdollista myös muun kielitaustan omaavan lapsen äidinkielen kehittymistä ja lapsen mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin.

Halme & Vataja (2011, 43-44) korostavat, että monikulttuurisuuskasvatus kuuluu kaikille, sekä valta- että vähemmistöryhmille. Monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja suvaitsevuuden lisääminen. Lasta opete-

taan ymmärtämään sekä omaa kulttuuriaan että eri kulttuuritaustaisten lapsen kulttuuria. Eri kulttuuritaustaisten lasten ryhmässä olo tuo ryhmään rikastuttavia elementtejä, jolloin lapset oppivat itselle uusista kulttuureista elämäntavan, kirjallisuuden ja esimerkiksi musiikin rikkauksia. Monikulttuurikasvatuksen avulla lapsille tarjotaan kulttuurisia, etnisiä ja kielellisiä kokemuksia ja poistetaan ennakkoluuloja ja stereotypioita.

Monikulttuurisuuskasvatuksen keskeisiä ominaisuuksia ovat kunnioittava kuuntelu, kriittinen ajattelu ja osallisuutta tukeva kasvatustapa. Sen lisäksi, että monikulttuurisuuskasvatus näkyy opetussuunnitelmassa ja -materiaaleissa, se näkyy myös lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäisessä kanssakäymisessä. Kasvattajan arvot, asenteet ja suhtautumistavat sekä kulttuuritietoisuus ovat avainasemassa monikulttuurisuuskasvatuksessa. Monikulttuurisuuskasvatus pyrkii myös vastaamaan tulevaisuuden yhteiskunnalliseen haasteeseen. Lapsille opetetaan tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen yhteiskunnan vaatimia tietoja, taitoja ja asenteita. Nämä ovat globaalissa maailmassa menestymisen edellytyksiä. (Halme & Vataja 2011, 43-44.)

3.2 Konservatiivista ja liberaalista ajattelutavasta kriittiseen monikulttuurisuuskasvatukseen

Monikulttuurikasvatusta hallitsee kolme erilaista teoreettista lähestymistapaa: konservatiivinen, liberaali ja kriittinen monikulttuurisuuskasvatus. Konservatiivisen ajatustavan mukaan päiväkotia ja koulu tarjoavat oikeudenmukaiset mahdollisuudet kaikille, kunhan he ovat valmiita tekemään paljon työtä. Liberaalissa ajattelutavassa korostuu erilaisuuden hyväksyminen, suvaitsevaisuus ja lasten inhimillinen kohtelu. Konservatiivinen ja liberaali ajatustapa monikulttuurisuuskasvatuksesta eivät puutu päiväkodin, koulun ja yhteiskunnan rakenteisiin, jotka tuottavat ja ylläpitävät eriarvoisuutta. (Talib 2007, 38.)

Kriittinen monikulttuurisuuskasvatus korostaa yhteiskunnan ja sen arvojen vaikutusta kasvatukseen, erityisesti kasvattajan ja kasvatettavan väliseen kasvatussuhteeseen ja osapuolien arvomaailmaan. Kriittisessä monikulttuurisuuskasvatuksessa on pyrkimys kohti oikeudenmukaisempaa päiväkotia ja koulua sekä sen opetusta. (Paavola 2007, 49.) Kriittisen monikulttuurisuuskasvatuksen mu-

kaan monikulttuurisuuskasvatus antaa tukea kaikkien lasten oppimiselle eli se on tarkoitettu kaikille, ei vain vähemmistökulttuuriin kuuluville. Monikulttuurisuuskasvatuksen tulee olla monimuotoisempaa ja rikkaampaa kuin yksittäiset oppimistuokiot tai etnisten juhlapäivien viettäminen. Monikulttuurisuuskasvatuksesta voi muodostua vain arjen eksotiikkaa, mikä on kaukana monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteista. (Talib 2007, 38.)

Monikulttuurisuuskasvatuksen tulee olla jatkuva prosessi, joka läpäisee jokapäiväisen oppimisen ja jossa sisällöt ja prosessi kietoutuvat yhteen. Lähtökohtana ovat lasten omat kieli- ja kulttuuritaustat ja lapsia ohjataan näkemään asioita uusista näkökulmista. Samalla tavoitteena on, että lapset oppivat kyseenalaistamaan asioita. Uusia asioita käsitellään laajasti myös muusta kuin valtakulttuurin näkökulmasta. (Paavola 2007, 49.)

Kriittisessä lähestymistavassa pyritään pääsemään eroon lasten epäoikeudenmukaista ryhmittelystä, ennakkoluuloista ja sopimattomista opetussuunnitelmistä. Jokaisen lapsen oma kulttuuri tulisi saada osaksi opetusta. Positiivisen ilmapiihin luomiseen, oppimateriaalien sopivuuteen, opetussuunnitelman sisältöön, toimintatapoihin ja opettajien yhteistyöhön ja kommunikointiin oppilaiden ja heidän vanhempiansa kanssa tulisi kiinnittää erityistä huomiota. (Paavola 2007, 50.)

Monikulttuurisuuskasvatus voidaan nähdä prosessina, jossa on kuusi tasoa: suvaitsevaisuus, hyväksyminen, kunnioittaminen ja vahvistaminen, solidaarisuus ja kritiikki. Ensimmäisellä, suvaitsevaisuuden tasolla, ajatellaan, että ihminen kestää jotakin, joka voi olla epämieluisaakin. Tästä esimerkkinä voi olla kielellisen ja kulttuurisen erilaisuuden taakka, joka on vain suvaittava. Suvaitseminen ei kuitenkaan tarkoita kaiken hyväksymistä. Hyväksymisellä tarkoitetaan erilaisuuden hyväksymistä. Kunnioittaminen tarkoittaa ihailua, joka mahdollistaa hyvän itsetunnon kehittymisen. Kun erilaisuus on kunnioitettavaa, se ilmenee esimerkiksi siten, että tavoitteena ei ainoastaan ole saada lapsia oppimaan valtakieltä, vaan heillä on mahdollisuus käyttää äidinkieltään valtakielen ohella. Vahvistaminen, solidaarisuus ja kritiikki perustuvat siihen, että tuloksellisin oppiminen vaatii yhdessä työskentelyä, vaikka se olisi välillä haasteellistakin. Tä-

mä tarkoittaa, että oppilaiden äidinkielen ja kulttuurin hyväksyminen on oppimisen lähtökohta. (Talib 2007, 38-39.)

Kasvattajan luonnollinen kokemus on, että monikulttuurisuuskasvatus on monimuotoista ja haasteellista. Tavoitteisiin kuitenkin päästään avoimella ja vaikeita tilanteita pelkäämättömällä asenteella. Se on samalla kasvattajan oman monikulttuurisuusprosessin läpikäymistä. (Paavola 2007, 52.)

3.3 Monikulttuurisuuskasvatuksen toteutustavat

Monikulttuurisuuskasvatuksen teoretisointiin ja toteuttamiseen on viisi erilaista tapaa. Nämä viisi toteutustapaa tai mallia toimivat joko kokonaan erillään tai menevät osittain päällekkäin. Lähestymistapojen tavoitteet saattavat poiketa toisistaan, mutta ne ovat osittain myös yhteneviä. (Paavola 2007, 52.)

Perinteisesti toteutettu opetus, joka painottuu kulttuurien erilaisuuteen on ensimmäinen monikulttuurisuuskasvatuksen toteutustapa. Siinä tavoitteena on lapsen nopea sulauttaminen valtakulttuuriin. Lapselle opetetaan sellaiset taidot, käsitteet, arvot ja kieli kuin valtakulttuuriin soistuminen edellyttää. (Eerola-Pennanen 2012, 237-238.) Paavola (2007, 52-53) kuitenkin muistuttaa, että tätä toteutustapaa voidaan myös tulkita siten, että vähemmistöryhmään kuuluva lapsi on vajavainen niin kauan kun hän ei hallitse valtakieltä ja -kulttuuria. Tämä ajatus perustuu siihen, että yhteiskunnassa on enemmistön määrittelemät perustiedon ja -taidon normit, jotka jokaisen tulisi saavuttaa. Vähemmistöön kuuluvat voidaan määritellä erityisopetusta tarvitseviksi, vaikka oppimisen ongelmat johtuvat ainoastaan puutteellisesta toisen kielen hallinnasta.

Toisessa toteutustavassa korostetaan myönteisiin ihmissuhteisiin keskittymistä. Tässä toteutustavassa korostetaan, että erilaisuus on hyväksyttävä asia. Tavoitteena on luoda suvaitsevaisuutta, yhteisöllisyyttä ja hyväksyntää kulttuuritaustaltaan erilaisten ihmisten kesken. Lasten kanssa käydään läpi ihmisten yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja kerrotaan eri kulttuuritaustausten ihmisten tavoista. Toteutustavassa korostetaan eri kulttuuriryhmien välistä toimintaa, yhteistyötä ja yhteistoiminnallista oppimista. Ristiriitoja voidaan ratkaista toisen arvostamisen ja hyväksynnän osoittamisella sekä rakentavalla kommunikoinnilla. (Eerola-Pennanen 2012, 238.)

Yksittäisen ryhmän kulttuuriin tutustumista painottava malli on kolmas monikulttuurisuuskasvatuksen toteutustapa. Tässä tarkastellaan ja lisätään lasten tietoisuutta ja ymmärrystä ryhmässä edustettuna olevasta vähemmistöryhmästä. Tavoitteena on tutustua esimerkiksi vähemmistöryhmän kulttuuriin ja nostaa näin väestöryhmän asemaa. Enemmistökulttuuriin kuuluvien lasten positiivinen suhtautuminen vähemmistöryhmiä kohtaan lisääntyy ja muuttaa samalla eri ryhmien välistä sosiaalista järjestystä. (Eerola-Pennanen 2012, 238-239.)

Neljäntenä toteutustapana on monikulttuurinen lähestyminen. Tässä monikulttuurisuuskasvatuksen toteutustavassa yhdistetään kolme edellistä toteutustapaa ja korostetaan moniarvoisuutta. Tavoitteena on tasa-arvo ja jokaisen lapsen tarpeita vastaava opetus. Asioita tarkastellaan eri väestöryhmien näkökulmasta ja päämääränä on purkaa ennakkoluuloja ja yhteen kulttuuriin kasvamista. Tässä toteutustavassa korostuvat myönteisen minäkuvan luomista, toisen huomioon ottamista ja kunnioittamista sekä ryhmätyöskentelyä. Tässä lähestymistavassa, kuten myös seuraavassa, pyritään yksikulttuuristamisen purkamiseen. (Eerola-Pennanen 2012, 239.)

Kasvatus, joka on lähtökohtaisesti monikulttuurinen ja sosiaalisesti uudistuva on viides monikulttuurisuuskasvatuksen toteutustapa. Tavoitteena on kasvattaa lapsista sellaisia kansalaisia, jotka rakentavat yhteiskuntaa palvelemaan kaikkien väestöryhmien ja kulttuurien hyvinvointia tasa-arvoisesti ja oikeudenmukaisesti. Toteutustavassa on vahva näkemys kulttuurin dynaamisuudesta, mikä tarkoittaa sitä, että näkökulmat ja tavoitteet muuttuvat aikakauden arvojen ja tilanteiden mukaisesti. Tämä toteutuu, kun lapsista kasvatetaan sosiaalisesti taitavia, oikeudenmukaisia ja demokraattisia. Lapset osaavat nähdä epäoikeudenmukaisuuksia oman elämänsä kautta ja oppivat toimimaan tasa-arvon ja demokraattisuuden mukaisesti. (Eerola-Pennanen 2012, 239-240.)

3.4 Monikulttuurisuuskasvatuksen ulottuvuudet

Monikulttuurisuuskasvatuksen laajuutta ja monitahoisuutta voidaan kuvata viiden ulottuvuuden avulla. Sisältöjen eheyttämisessä kasvattaja tuo esille eri kulttuurien näkökulmia sisältöorientaatioiden opetuksessa. Tässä tulee huomioida, ettei monikulttuurisuuskasvatusta yksinkertaistetaan liikaa, jolloin se toteutetaan

ainoastaan erilaisten teemapäivien ja -viikkojen avulla. Huomio saattaa kohdistua vain johonkin yksittäiseen osa-alueeseen, esimerkiksi taiteeseen, jolloin suuri osa monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteista jää tiedostamatta ja muut ulottuvuudet huomioimatta. (Halme & Vataja 2011, 44-45.)

Tiedon konstruoinnilla tarkoitetaan sitä, miten kasvattaja auttaa lapsia näkemään, että tieto rakentuu erilaisista kulttuurisista lähtökohdista käsin, kuten kieliryhmästä ja sukupuolesta. Puolestaan ennakkoluulojen vähentämisellä tarkoitetaan sitä, että kasvattaja tietoisesti ohjaa lasten positiivisten asenteiden kehittymistä. Tätä voi tukea esimerkiksi erilaisten ryhmätoimintojen avulla ja oppimateriaalien valinnalla. (Halme & Vataja 2011, 45.)

Monikulttuurisuuskasvatuksen ulottuvuuksista oikeudenmukaisuus tarkoittaa sitä, että opetuksen lähtökohtana on lasten taustat, tarpeet ja taso. Oppimisessa huomioidaan lasten erilaiset oppimistyylit ja käytetään yhteistoiminnallisia menetelmiä ja esimerkiksi roolileikkejä. Koulukulttuurin ja sosiaalisten rakenteiden muuttamisen tavoitteena on, että kaikilla lapsilla on tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja menestymiseen. Myös arviointimenetelmien tulee olla sellaiset, että ne soveltuvat eri etnisistä ryhmistä tuleville lapsille. (Halme & Vataja 2011, 45.)

3.5 Monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttaminen käytännössä

Niin lapsesta kuin aikuisestakin vieras kulttuuri voi tuntua pelottavalta ja uhkaavalta. Uudet kulttuurit kuitenkin rikastuttavat omaa kulttuuriamme ja mahdollistavat uusien asioiden, erilaisten tapojen, arvojen ja toimintamallien oppimisen. Vaikka suvaitsevaisuuteen ja kansainvälisyyteen kasvaminen on elinikäinen oppimisprosessi, asenteiden ja arvojen muovautuminen alkaa jo varhaislapsuudessa. Epätoivottuihin asenteisiin on paras vaikuttaa ennen kuin ne pääsevät syntymään. Monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteena on oppia ymmärtämään ihmisten samankaltaisuutta ja erilaisuutta. Erilaisuuden ymmärtäminen vaatii oman kulttuurin tuntemista. Lasten kanssa voi lähteä liikkeelle ihmisten samankaltaisuuksista. Suvaitsevassa ilmapiirissä lapsi uskaltaa olla oma itsensä ja kehittää itsetuntemustaan, mikä mahdollistaa myös toisten arvostamisen ja kunnioittamisen. Erilaisuutta ei tarvitse pelätä, vaan kulttuurien välisistä eroista

voidaan puhua avoimesti. Monikulttuurisuuskasvatukseksi ei riitä yksi kulttuuri-päivä vuodessa, vaan sen tulee olla kaiken kasvatuksen läpileikkaava teema. Toisten huomioon ottamista, myötäelämisen kykyä ja toisen asemaan asettumista tulee harjoitella. Ne ovat avaimia suvaitsevaisuuteen. (Kempainen-Koivisto & Salmio 2008, 10-11.)

Kempainen-Koivisto & Salmio (2008, 11) korostavat, että lapset on luonnostaan uteliaita ja heidän kanssaan voi avoimesti keskustella erilaisista elämäntavoista ja kulttuureista. Heitä tulee opettaa kunnioittamaan muita ihmisiä ja kannustaa suhtautumaan avoimesti eri kulttuurien edustajiin. Lapset tarvitsevat aikuisen tuen lisäksi konkreettisia välineitä samankaltaisuuden ja erilaisuuden tunnistamiseen ja niistä syntyvien ristiriitojen selvittämiseen.

Halmeen & Vatajan (2011, 46-47) mukaan monikulttuurisuuskasvatus voi olla monenlaista ja se voi kulkea mukana kaikessa lapsiryhmän toiminnassa. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla niin valtaväestöön kuin vähemmistöryhmään kuuluvat lapset pääsevät kokemaan, että heillä on jotakin erityistä annettavaa muille lapsille ja että heidän kultturiaan arvostetaan. Positiiviset ja rohkaisevat kokemukset lisäävät heidän ylpeyttään omasta kulttuuristaan, vahvistavat itsetuntoa ja luovat siltoja eri kulttuurien välille. Lapsiryhmässä voi olla esimerkiksi yhteinen maskotti, joka vierailee jokaisen lapsen kotona. Maskotin mukana olevaan vihkoon perhe voi yhdessä kirjoittaa ja piirtää yhteisistä touhuista ja vaikkapa juhlapyhien viettotavoista. Lapsiryhmässä yhteisen maskotin välityksellä voidaan keskustella eri kulttuureista ja oppia uusia tapoja. Tämän lisäksi lapsiryhmässä voi olla käytössä matkalaukku, johon on kerätty esimerkiksi lauluja, leikkejä, postikortteja, soittimia ja kirjoja niistä maista, joista ryhmän lapset tulevat. Matkalaukku voidaan käyttää lauluhetkillä ja aamupiirissä lorupussin sijaan. Myös lasten vanhempia voidaan pyytää opettamaan lapsiryhmälle heidän kulttuurin lauluja, pelejä ja leikkejä. Lisäksi esimerkiksi päiväkodin tai esiopetuksen eteisen seinälle voidaan koota näyttely ryhmän lasten ja heidän perheidensä kuvista. Lapset voivat etsiä kuvista ja niihin liitetystä tarinoista sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia.

Lapsiryhmässä kirjallisuus voi olla monikulttuurisuuskasvatuksen väline. Lapset voivat tuoda omia kirjoja yhdessä katseltavaksi ja luettavaksi, samalla tutustu-

taan erilaisiin kirjoituksiin ja kuvituksiin. Lapsi voi kirjan kuvien ja apukysymyksi-
en avulla kertoa muille ryhmän lapsille mitä kirjassa tapahtuu. Myös sadutusta
voidaan hyödyntää monikulttuurisuuskasvatuksessa. Sadutuksen avulla lapset
pääsevät tutustumaan toistensa kulttuuritaustoihin sekä tapaan elää ja ajatella.
Taidekasvatuksessa monikulttuurisuuskasvatusta voidaan toteuttaa niin musiik-
kin, draaman, tanssin kuin piirtämisen avulla. Taidekasvatuksessa kokemuksis-
ta tulee kokonaisvaltaisia ja omakohtaisia. (Halme & Vataja 2011, 46.)

Halmeen & Vatajan (2011, 47) mukaan monikulttuurisuuskasvatukseen saa-
daan lisää toiminnallisuutta esimerkiksi luomalla erilaisia maailmanmatkaaja-
leikkejä jumppasaliin, pihalle ja vaikkapa lähimetsään. Jumpparata voi kulkea
ympäri maailman tai niiden maiden läpi, joista ryhmän lapset tulevat. Esimerkik-
si jumpparadalla voi kiivetä suomalaiseen tunturiin, ratsastaa Afrikan norsulla tai
uida ison venäläisen joen yli. Jumpparadan toimintapisteisiin voidaan liittää ku-
vat kyseisestä paikasta pienen tarinan kera. Myös juhlaperinteet ovat tärkeä
osa monikulttuurisuuskasvatusta. Vanhempia voi pyytää mukaan juhlajärjeste-
lyihin ja itse juhliin, joilloin he voivat yhdessä lasten kanssa kertoa ja esitellä
omaan kulttuuriin liittyviä asioita. Juhliin voidaan sisällyttää esimerkiksi ruokaa,
musiikkia ja tanssia. Muut lapset saavat uusia elämyksiä ja oppimiskokemuksia.

Eerola-Pennanen (2012, 244-245) korostaa, että kasvattajan omat arvot, asen-
teet ja suhtautumistavat sekä kulttuuritietoisuus ovat tärkeässä roolissa moni-
kulttuurisuuskasvatuksen toteutuksessa. Kasvattajan tulee pohtia omien vah-
vuuksien ja kehittämistarpeiden lisäksi sitä, millaiseen monikulttuurisuuskasva-
tukseen hän on itse valmis sitoutumaan. Toimintayksikössä tulee tarkastella
käytössä olevia opetusmateriaaleja, kuten kirjoja ja pelejä, leikkivälineitä ja toi-
mintaympäristöä, kuten värejä, kuvia ja sisustusta, ja miettiä millaisen käsityk-
sen ne antavat maailmasta ja ihmisistä. Toimintayksikössä yhdessä päätetään,
kuinka opetussuunnitelmaa, opetusmateriaaleja ja toimintaympäristöä kehitet-
tään monikulttuurisuuskasvatuksen tukemiseksi, ja kuinka lapset perheineen
voidaan ottaa mukaan monikulttuurisuuskasvatuksen suunnitteluun.

4 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyöni on selvitys, jonka tavoitteena on selvittää syitä siihen miksi vanhemmat valitsevat lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun ja mitä odotuksia heillä on Itä-Suomen koulun esiopetuksesta. Tavoitteena on myös tuottaa tietoa Itä-Suomen koululle perheiden odotuksista esiopetusta kohtaan, jotta he voivat työssään huomioida perheiden odotuksia.

Tässä opinnäytetyössä selvityskysymykset ovat:

1. Miksi vanhemmat valitsevat lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun?
2. Millaisia odotuksia esiopetuksessa olevien lasten vanhemmilla on esiopetuksesta?

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on selvitys, jonka toteutin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kylmän & Juvakan (2012, 20, 31) mukaan laadullisen tutkimuksen perusajatus on kuvata todellista elämää ja tuottaa uutta tietoa. Laadullista tutkimusta ohjaavia kysymyksiä ovat mitä, miksi ja miten. Lisäksi laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu, että tutkimusotos on pieni, kohdejoukko on tarkoituksenmukaisesti valittu ja tutkimusaiheesta on saatavilla vain vähän aiempaa tutkimustietoa. Itä-Suomen esiopetus on niin uusi asia, että siitä ei ole vielä tutkimuksia saatavilla, joten selvitystyön tavoitteena on myös tuottaa aiheesta uutta tietoa. Usein laadullisen tutkimuksen aiheet ovat hyvin henkilökohtaisia, ja sitä pidetäänkin laadullisen tutkimuksen yhtenä ominaispiirteenä.

Hirsjärvi, Remes & Sajavaara (2010, 160-161) korostavat, että laadulliseen tutkimukseen valitut tarkoituksenmukaiset tiedonantajat saavat aikaan sen, että tutkimuksesta tulee ainutlaatuinen. Ainutlaatuisuus tulee esiin myös tutkittaessa kerättyä aineistoa, koska joustavuus ja suunnitelmien muuttaminen olosuhteiden sitä vaatiessa kuuluvat laadulliseen tutkimukseen. Vanhempien kokemukset esiopetuksen aloittamisesta Itä-Suomen koulussa ovat ainutlaatuisia, eivät-

kä ne välttämättä ole yleistettävää tietoa laadullisen tutkimuksen mukaisesti. Lisäksi laadullisen tutkimuksen tutkimustehtävät voivat tarkentua tai niitä voi syntyä lisää tutkimuksen aikana.

Selvityksen aineisto hankittiin kyselytutkimuksena. Valli (2001, 101) korostaa, että kyselylomakkeella suoritettun tutkimuksen etuna on, että tutkija ei vaikuta olemuksellaan eikä läsnäolollaan vastauksiin. Kysely on tehokas menetelmä, joka säästää tutkijan aikaa. Hyvän lomakkeen laatiminen vie kuitenkin aikaa ja vaatii tutkijalta monipuolisia tietoja ja taitoja. Vaikka merkittävin vastaamiseen vaikuttava seikka kyselyssä on tutkimuksen aihe, myös lomakkeen ja kysymysten huolellinen suunnittelu ja laadinta vaikuttavat tutkimuksen onnistumiseen.

Kyselylomakkeen (liite 3) kaikki kuusi kysymystä ovat avoimia kysymyksiä. Se tarkoittaa sitä, että esitetään kysymys, jonka vastaamiseen jätetään tyhjä tila. Avoimilla kysymyksillä haluttiin antaa esikoululaisten vanhemmille mahdollisuus kertoa mielipiteensä omin sanoin. Avoimet kysymykset osoittavat, mikä on keskeistä vastaajien ajattelussa ja antavat mahdollisuuden tunnistaa vastaajien motivaatioon liittyviä seikkoja (Hirsjärvi ym. 2010, 198, 201).

5.2 Käytännön toteutus

Itä-Suomen koululla on esiopetustoimintaa Imatralla, Lappeenrannassa ja Joensuussa. Tässä opinnäytetyössä toteutin kyselyn esikoululaisten vanhemmille Imatran yksikössä. Selvitysaineiston rajaamisessa ovat opastaneet opinnäytetyön suunnittelukurssin opettaja ja työelämäohjaaja Itä-Suomen koulun Imatran yksikön rehtori.

Imatran yksikön esiopetusryhmässä oli tuolloin tutkimusyksynä 2014 21 lasta ja jokainen heistä oli eri perheestä, joten ennakoon tiesin, että vastauksia kyselyyn voin saada parhaimmillaan 20 perheeltä. Meidän oma lapsi on samaisessa esiopetusryhmässä, mutta me emme vastanneet kyselyyn. Kyselyn pitäminen vanhempainillan yhteydessä tuntui hyvältä ratkaisulta, koska oletuksena oli, että vanhempainillassa olisi vanhempia suurimmasta osasta perheitä.

Selvitystyöprosessi käynnistyi Itä-Suomen koulun esikoululaisten tutustumisillassa 6.5.2014, kun esittelin vanhemmille lyhyesti tulevaa opinnäytetyötäni. Esi-

koululaisten vanhempainillassa 16.9.2014 kerroin vanhemmille esiopetusryhmän aikuisten ja koulun rehtorin kanssa ennalta sovitulla tavalla tekeillä olevasta opinnäytetyöstäni uudelleen. Vanhempainillan lopusta varattiin pieni hetki kyselyyn vastaamiseen. Kerroin, että kyselylomakkeessa on kuusi avointa kysymystä ja jokaisen kysymyksen jälkeen lomakkeeseen on varattu kirjoitustila vastaukselle. Kerroin myös, että yhtä perhettä kohti oli varattu yksi kyselylomake, johon vastataan anonyymisti. Tavoitteena oli, että mahdollisimman moni paikalla olevista perheistä haluaisi vastata kyselyyn. Vanhempainillassa oli paikalla 20 mahdollisesta vastaajaperheestä 11 perhettä ja heistä jokainen perhe vastasi kyselyyn. Vanhempainillassa oli yksi sellainen vanhempi, jolle esiopetusryhmän opettaja tulkkasi kyselylomakkeen kysymykset venäjäksi. Opettaja kirjoitti vanhemman kertomat vastaukset kyselylomakkeeseen suomeksi. Kyselyt palautettiin minulle vanhempainillan päätteeksi.

Yllätyksekseni vanhempainillassa oli vain 11 perheestä edustaja tai edustajat paikalla. Kyselyn vastausprosentiksi tuli 55. Alhaisen vastausprosentin vuoksi päätin uusia kyselyn maaliskuussa 2015. Esiopetusryhmän aikuisten ja yksikön rehtorin kanssa sovimme, että vien esiopetusryhmän eteiseen tiedotteen kyselyn uusintakierroksesta niille vanhemmille, jotka eivät olleet syksyn vanhempainillassa. Myös esiopetusryhmän aikuiset lupasivat muistuttaa vanhempia kyselystä. Vanhemmat saivat viedä kyselyn kotiin. Kyselyn mukaan olin laittanut vastauskuoren. Vastausaikaa kyselyyn annettiin kaksi viikkoa. Suljettuja vastauskuoria palautui tässä ajassa kuudesta perheestä. Yhteenlasketuksi vastausprosentiksi kahdella kyselykierroksella tuli 85 % eli 17 perhettä 20:stä vastasi kyselyyn.

5.3 Analysointi

Hirsjärven ym. (2010, 224-225) mukaan analyysivaihetta pidetään laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastavana, koska sitä ei ohjaa tiukat säännöt ja valintamahdollisuuksia on useita. Toisaalta analyysivaihe on mielenkiintoinen ja haastava aineiston runsauden ja elämänläheisyyden takia. Pääsääntö analyysin valinnassa on kuitenkin se, että tutkija valitsee sellaisen analyysitavan, joka antaa parhaiten vastauksen asetettuihin selvityskysymyksiin.

Hirsjärven ym. (2010, 223) mukaan laadullisessa tutkimuksessa, jossa aineistoa kerätään monissa vaiheissa tai rinnakkaisesti eri menetelmin, esimerkiksi kyselyllä ja haastattelulla, analyysia ei tehdä vain yhdessä tutkimusprosessin vaiheessa vaan pitkin matkaa. Aineiston analysointi ja kerääminen voi tapahtua siis osittain samanaikaisesti. Opinnäytetyössäni päätin toimia juuri näin. Kun olin analysoimassa vanhempien antamia vastauksia, päätin lisätä työhöni asian-
tuntijahaastattelun. Haastattelin Imatran yksikön esiopetuksen opettajaa, jotta ymmärryksen esiopetuksen arjesta Itä-Suomen koulun Imatran yksiköstä lisääntyisi.

Avointen kysymysten analysoinnille on olemassa eri vaihtoehtoja. Tässä selvityksessä käytettiin teemoittelua. Vallin (2001, 111) mukaan avointen kysymysten etuna on, että vastaajien mielipiteet voidaan saada perusteellisesti selville ja vastausten joukossa olevat hyvät ideat nousevat esiin. Avoimet kysymykset antavat myös mahdollisuuden aineiston luokitteluun eri tavoilla. On myös huomioitava, että avoimet kysymykset ovat työläitä analysoida, koska ryhmittely ja tulosten käsitteleminen vie huomattavasti aikaa.

Tässä selvityksessä kyselyaineistoa pyrittiin tarkastelemaan monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti, jotta tutkimustulokset saatiin mahdollisimman kattaviksi. Kyselyvastausten analysointi vaatii aineiston läpilukua useaan kertaan. Ensin vastaukset käsiteltiin lukemalla vastaukset kyselylomake kerrallaan. Sitten vastaukset käsiteltiin kysymyksittäin eli jokainen kysymys tarkasteltiin erikseen jokaisen vastaajan näkökulmasta. Seuraavassa vaiheessa vastaukset ryhmiteltiin kysymyksittäin ja tarkasteltiin kaikkien vastanneiden näkökulmasta. Jokaisen kysymyksen erillisen tarkastelun jälkeen vastaukset käytiin läpi siten, että aineistosta kyettiin nostamaan esiin toistuvat teemat.

Teemoittamisessa on kyse aineiston pelkistämisestä etsimällä tekstistä olennaimmat asiat, eli teemojen avulla pyritään löytämään tekstin merkityksen ydin. Teemat liittyvät vastauksen sisältöön, eivät niiden yksittäisiin kohtiin. Teemoittamisessa on pysyttävä uskollisena vastauksille, sillä vaarana on, että selvityksen tekijä tuo tekstiin teemoja, joita siellä ei ole. (Moilanen & Räihä 2001, 53-54.)

Tässä selvityksessä analysointi tehtiin luokittelemalla aineistoa esiin nousevien teemojen ja esitettyjen kysymysten mukaan. Tällöin kyselyn vastauksista voitiin poimia selvityskysymysten kannalta olennaista tietoa ja etsiä teemoja, joita tutkittavat toivat esiin vastauksissaan. Aineiston pohjalta nousseet teemat vastaavat selvityskysymyksiin.

6 Kyselyn tulokset

Kyselyn tulosten kuudeksi teemaksi muodostuivat perheen aiemmat kokemukset Itä-Suomen esiopetuksesta ja / tai koulusta, tietoisuus tästä esiopetuspaikasta, esiopetuspaikan valintaan vaikuttaneet syyt, vanhempien odotukset ja toiveet esiopetuksesta, koulunkäynnin aloittamissuunnitelmat sekä kehittämis ehdotukset esikoululle. Teemoja on havainnollistettu esittäen sitaatteja vanhempien vastauksista.

6.1 Aiemmat kokemukset

Vastaajista yhdeksällä eli 53 %:lla oli ensimmäinen lapsi Itä-Suomen koulun esiopetusryhmässä, eikä heillä ollut mitään aiempaa kokemusta Itä-Suomen koulun puolelta.

On ensimmäinen, aiempaa kokemusta ei ole.

Vastaajista kahdeksalla eli 47 %:lla oli aiempaa kokemusta perheen vanhempien lasten kautta Itä-Suomen koulun esiopetuksesta ja / tai koulusta.

Ei ole ensimmäinen lapsemme Itä-Suomen koulussa. Kokemusta on sekä koulun että esikoulun puolelta.

6.2 Tietoisuus esiopetuspaikan valinnasta

Vanhemmat olivat saaneet tietoa Itä-Suomen koulun tarjoamasta esiopetuksesta monista eri paikoista. Vastausten tietolähteenä eniten toistui ystävä tai tuttava.

tutuilta ihmisiltä

Toiseksi eniten vastauksissa tuli esiin, että perheellä on jo tapana laittaa lapsi Itä-Suomen koulun esiopetukseen, koska perheen vanhempi lapsi / lapset ovat jo samaisessa koulussa.

perheen traditio

Vanhemmat vastasivat, että tietoa esiopetuksesta sai myös koulun esitteestä, joka tuli kotiin postitse, lehti-ilmoituksesta, internetistä ja koulun avoimet ovet -päivästä.

mainoskirje kotiin

näimme lehdessä ilmoituksen ja avoimet ovet -päivästä

Yksittäiset vanhemmat olivat saaneet tietoa Itä-Suomen koulun esiopetuksesta päiväkodista ja koulun työntekijältä.

Useimmissa vastauksissa oli mainittu useampi kuin yksi tietolähde.

netti, ystävä, lehti

6.3 Esiopetuspaikan valinta

Kaikissa vastauksissa tuli ilmi, että vanhemmat ovat valinneet lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun esiopetusryhmän, jotta lapsi oppisi venäjän kieltä. Monien vastauksissa tuli ilmi, että venäjän kieli koettiin lapsen tulevaisuuden kannalta tärkeänä, etenkin Kaakkois-Suomessa asuttaessa.

Koska ajattelimme että venäjän kieli olisi lapsellemme hyvä ja hyödyllinen ajatellen tulevaisuutta, kuinka paljon venäjää tulee tarvitsemaan.

Venäjän kielen opiskelun lisäksi useimmat vanhemmat olivat nimenneet myös muita syitä tämän esiopetuspaikan valitsemiseksi. Kahdeksan vanhempaa eli 47 % vastanneista oli lisäksi kuullut Itä-Suomen koulusta positiivista palautetta.

Ollaan kuultu positiivista palautetta ja myös halutaan, että lapsi oppii venäjää.

Esiopetuspaikan valintaan kolmanneksi eniten vastausten perusteella vaikutti se, että perheen muutkin lapset ovat käyneet samaisen esikoulun tai ovat ainakin samassa koulussa.

Haluamme lapsellemme venäjän kielen taidon. Koska vanhemmat sisarukset samassa koulussa.

Muita esiopetuspaikan valintaan vaikuttaneita syitä olivat venäläiseen kulttuuriin tutustuminen, kansainvälisyys ja koulun hyvä sijainti. Näistä syistä jokainen oli mainittu vastauksissa kahdesti.

venäjän kieleen ja kulttuuriin tutustumisen vuoksi

Koulu sijaitsee kohtuu lähellä kotia + ”kansainvälistyminen” ja koulun tarjoamat haasteet toivottavasti saavat lapsen innostumaan koulun käynnistä jatkossakin. Kielien opiskelusta ei koskaan ole haittaa.

6.4 Odotukset ja toiveet

14 vanhempaa eli 82 % vastanneista kertoi kyselyssä odotuksistaan esiopetuksesta. Eniten yhteistä vastauksissa oli se, että odotettiin lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Vanhemmat toivoivat lapsen oppivan ottamaan toiset paremmin huomioon ja saavan uusia kavereita. Vanhemmat toivoivat myös ryhmäytymisen onnistumista.

Oppilas oppisi kanssakäymiseen muiden kanssa.

Toiseksi eniten vanhemmat odottivat, että lapsi saavuttaa riittävät kouluvalmiudet ensimmäiselle luokalle.

Hyvät valmiudet eka luokkaa varten.

Kouluvalmiuksien lisäksi vastauksissa toivottiin venäjän kielen opiskelua ja kulttuuriin tutustumista.

Hyvä alku venäjän kielen opiskeluun jatkossa ja tutustuminen vieraaseen kulttuuriin.

Toivomme että koulu tarjoaisi lapselle normi esiopetuksen lisäksi kansainvälisyyttä ja herättäisi kiinnostusta ja halua oppia myös muita kulttuureita.

Useissa vastauksissa kävi ilmi, että vanhemmat odottivat hyvää yhteistyötä esiopetuksen ja kodin kesken.

Hyvää yhteistyötä vanhempien kanssa.

Kaikenlaisiin asioihin puututtaisiin heti jos jotain huomataan.

Muutamissa vastauksissa oli asetettu odotuksia oppimisympäristöä kohtaan sekä toivottiin mukavaa ilmapiiriä.

Ei liian koulumaista; oppimisen iloa ja itse tutkimista ja oivaltamista tukevaa, luovaa itseilmaisua mahdollistavaa, toki myös venäjän oppimista ja toisten huomioon ottamista.

Mukavaa yhdessäoloa lapsille turvallisessa kansainvälisessä ilmapiirissä.

6.5 Koulunkäynnin aloittamissuunnitelmat

Kaikki kyselyyn vastanneet 17 vanhempaa olivat sitä mieltä, että heidän lapsensa jatkavat Itä-Suomen koulun ensimmäiselle luokalle esiopetusvuoden jälkeen.

Kyllä on tarkoitus jatkaa.

6.6 Kehittämisehdotukset

Suurimmassa osassa vastauksista kysymykseen kehittämisehdotuksista jätettiin vastaamatta. Muutamissa vastauksissa todettiin, että lapsi on ollut vasta niin vähän aikaa Itä-Suomen koulun esiopetuksessa, että vielä ei ole tullut esille kehitettäviä asioita. Ainoastaan kahdella kyselyyn vastanneista oli kehittämisehdotuksia Itä-Suomen koulun esiopetukselle. Nämä kehittämisehdotukset liittyivät ohjelmista tiedottamiseen ja iltapäivähoitotarpeen ilmoittamiskäytäntöön ja laskutukseen.

Jos saisi ohjelman hieman etukäteen.

Iltapäivähoitojärjestelmä on sekava ja kankea. Vaikea tietää työvuoroja etukäteen. Voisiko laskutus olla jälkikäteen?

7 Opinnäytetyön eettiset näkökohdat ja luotettavuuden arviointi

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole yhtä oikeaa ohjetta. Luotettavuuden kannalta tutkimuksesta on kuitenkin löydyttävä tutkimuksen olennaiset tiedot, kuten tutkimuksen tarkoitus ja kohde, miten aineisto on kerätty, analysoitu ja raportoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.) Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että vastaajat saivat yhteystietoni kyselyn saatekirjeessä, jos heille nousisi jotain kysyttävää selvitystä koskien.

Eettisyyden kannalta on tärkeää, että selvitys on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja tarkasti (Hirsjärvi ym. 2010, 24). Koen, että edellä mainitut asiat ovat toteutuneet opinnäytetyössäni. Tutkimuksessa on muistettava ihmisarvon kunnioittaminen (Hirsjärvi ym. (2010, 25). Jokaisella vanhemmalla ja perheellä on ollut mahdollisuus itse päättää haluavatko osallistua tutkimukseen. Esikoululaisten vanhemmille suunnatussa kyselyssä täytyy lomakekysymykset muotoilla niin, ettei kukaan vastaajista ole tunnistettavissa vastausten perusteella ja, että kysymykset ovat ymmärrettävässä muodossa. Kysymyksiä miettiessä tärkeää oli huomioida, mitä kysymyksillä haluttiin saada tietoon ja miksi. Kysymysten muotoa muokattiin moneen kertaan, ja kysymyslomaketta testattiin yhdellä vanhemmalla ennen kyselyihin vastaamista. Mielestäni kysymykset, joita vanhemmilta kysyttiin, toivat esille heidän ajatuksiaan esiopetuksesta.

Kyselytutkimuksen tekemiseen voi liittyä myös ongelmia. Vaarana voi olla, että vastausprosentti jää pieneksi, ja mahdotonta varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ottavat kyselyn, ja kuinka tunnollisesti ja rehellisesti he ovat vastanneet kysymyksiin. Ongelmaksi voi muodostua myös se, että vastaajat eivät tunne asioita, joita kyselyssä kysytään. (Hirsjärvi ym. 2010, 195.) Lomakekyselyssäni olin asettanut kysymykset niin, että vanhempien oli helppo vastata kysymyksiin, koska kysymykset koskivat heidän perhettään ja heidän omia mielipi-

teitään. Ensimmäisessä kyselyssä vastausprosentti jäi pieneksi, koska yllätyksekseni vanhempainiltaan ei ollutkaan tullut niin paljon vanhempia kuin olin ajatellut. Kyselyn uusiminen poissaolleille myöhemmin nosti vastausprosenttia huomattavasti, 55 %:sta 85 %:iin.

Koska vanhemmilta saatu aineisto jäi suhteellisen yksipuoliseksi, tein aineiston tueksi asiantuntijahaastattelun teemahaastatteluna Itä-Suomen koulun Imatran yksikön esiopetuksen opettajalle Olga Revolle. Asiantuntijahaastattelu selkiytti kuvaa venäjän kielen käytöstä Itä-Suomen koulun esiopetuksessa. Opinnäytetyöprosessin jälkeen kyselylomakkeet, joihin vanhemmat ovat vastanneet, hävitetään asianmukaisesti. Tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää, etteivät tutkimustulokset päätyisi väärin käsiin.

8 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miksi vanhemmat valitsevat lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun ja millaisia odotuksia heillä on esiopetuksesta. Tavoitteena oli myös tuottaa tietoa Itä-Suomen koululle perheiden odotuksista. Olen tyytyväinen kyselyyn vastanneiden määrään.

Vanhemmat olivat valinneet lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun, koska he halusivat lapsen oppivan venäjän kieltä ja kulttuuria. Vanhemmat arvostivat koulun hyvää mainetta ja kansainvälisyyttä. Lisäksi moni halusi lapsen samaan kouluun muiden sisarusten kanssa. Vanhemmat odottivat, että lapsen vuorovaikutustaidot vahvistuvat Itä-Suomen koulun esiopetuksessa, että lapsi saavuttaa riittävät kouluvalmiudet ja saa hyvän alun venäjän kielen ja kulttuurin opiskeluun jatkossa. Vanhemmat myös odottivat esikoululta hyvää yhteistyötä kodin kanssa sekä tutkivaa ja lapsen omaa oivallusta tukevaa opetusta.

Opinnäytetyöni työläin, mutta mielenkiintoisin vaihe, oli kyselyn vastausten analysointi. Vastauksissa minut yllätti se, että lähes puolella vastaajista oli aiempaa kokemusta perheen vanhempien lasten ansiosta Itä-Suomen koulun esiopetuksesta ja / tai koulusta. Sen sijaan se, että kaikki vastaajat kertoivat valinneensa lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun esiopetusryhmän, jotta lapsi oppisi venäjän kieltä, ei yllättänyt. Opinnäytetyön tuloksissa korostui Itä-

Suomen koulun hyvä maine ja vahva asema Imatralla. Koulun onnistuneesta työstä kertoo se, että lähes puolet vastanneista oli kuullut Itä-Suomen koulusta positiivista palautetta, mikä vaikutti lapsen esiopetuspaikan valintaan.

Itä-Suomen koulusta ei ollut saatavilla aiempaa tutkimustietoa, joten päädyin odottamaan vanhempien vastauksia ennen opinnäytetyön teoriaosan kirjoittamista. Kysyttäessä vanhemmilta esiopetusta kohtaan kohdistuvia odotuksia eniten yhteistä vastauksissa oli se, että odotettiin lapsen vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Tämä vahvisti minulle sen, että Itä-Suomen koulu linkittyy vahvasti monikulttuurisuuskasvatukseen, jonka otin opinnäytetyön teoreettiseksi viitekehyyksi. Tämä käsitys vahvistui entisestään, kun toteutin esiopetuksen opettajan Olga Revon haastattelun, jossa hän kertoi, miten venäjän kieltä ja kulttuuria opetellaan esiopetuksen arjessa joka päivä. Itä-Suomen koulun esiopetus pyrkii toteuttamaan ihan jokaisena päivänä monikulttuurisuuskasvatuksen perusperiaatteita, kuten samanlaisuuden ja erilaisuuden ymmärtämistä ja hyväksymistä. Suomen ja venäjän kulttuurit kulkevat rinnakkain ja tapoja ja kieltä opetellaan kaikissa päivittäisissä toimissa.

Opinnäytetyöprosessin aikana ymmärsin, kuinka suuri merkitys lapsen tulevaisuuden kannalta on esiopetuspaikan valinnalla. Kyselyyn vastanneista kaikki suunnittelivat, että lapsi jatkaa samaisessa koulussa myös ensimmäiselle luokalle. Esiopetuksesta aina neljännelle luokalle asti venäjän kieli tulee vahvasti lasten oppimien asioiden sisältöön, koska vähintään 50% opetuksesta on venäjän kielistä. Itä-Suomen koulussa käytössä olevan CLIL-menetelmän avulla lapsen äidinkieltä ja vierasta kieltä käytetään rinnakkain eri oppiaineissa, eli venäjän kieli on väline oppiaineiden opettamisessa. Isommilla oppilailla venäjän kielen osuus pikku hiljaa vähenee. Eikä opetus jää ainoastaan vain kielen opiskeluun, vaan monikulttuurisuuskasvatuksen mukaisesti kulttuuriin tutustuminen kulkee vahvasti mukana.

Näkemykseni mukaan Itä-Suomen koulu voisi kertoa ja markkinoida enemmän esiopetustaan päiväkodeille, koska kyselyyn vastanneista ainoastaan yksi vanhempi kertoi saaneensa tietoa Itä-Suomen koulun esiopetuksesta päiväkodista.

Kyselyyn laittamani kehittämis ehdotukset-kysymys ei vastannut mielestäni tarkoitusta, koska siihen ei vastannut kuin kaksi vanhempaa. Jäin pohtimaan sitä, olisinko saanut kysymykseen enemmän vastauksia, jos kysely olisi tehty vasta esiopetusvuoden keväällä. Vai olisivatko vanhemmat olleet niin tyytyväisiä esiopetukseen, että kehittämis ehdotuksia ei olisi ollut silloinkaan.

Opinnäytetyöni jatkotutkimusaiheena voisi olla Itä-Suomen koulun esiopetuksessa olevien lasten haastattelu esiopetusvuoden keväänä. Olisi mielenkiintoista tietää, millaista heidän mielestään esiopetus on ollut. Kyselyn vanhemmille ja / tai lapsille voisi myös toteuttaa samanaikaisesti kaikkiin kolmeen toimintayksikköön, Imatralle, Lappeenrantaan ja Joensuuhun, jolloin voisi vertailla kaupunkikohtaisia vastauksia keskenään.

Opinnäytetyöprosessin aikana opin ongelmanratkaisua ja kärsivällisyyttä. Huomasin, että haasteellinenkin aihe vähäisine lähdemateriaaleineen on mahdollista saada valmiiksi, kunhan antaa aikaa aiheen pohdinnalle ja työskentelyprosessille. Opinnäytetyön tekeminen sai minut pohtimaan omia asenteitani ja kasvattajan arvojeni monikulttuurisuuskasvatusta kohtaan. Kuinka osaan sosionomin työssäni huomioida lasten kulttuuritaustat ja kuinka olisin kannustava ja rohkaiseva kasvattaja. Opin myös liittämään omien lasteni opiskelupaikan, Itä-Suomen koulun, laajempaan kokonaisuuteen, koko elämän jatkuvaan monikulttuurisuuskasvatukseen.

Lähteet

Eerola-Pennanen, P. 2012. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 233-245.

Haapala, L. 2013. Haastattelu 12.3.2013.

Haapala, L. 2014. Esikoulun tutustumisilta 6.5.2014.

Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15.-16. painos. Helsinki: Tammi.

Itä-Suomen koulu 2011 a. Itä-Suomen koulu, esittely.
<http://www.itsuomenkoulu.fi/pages/fi/esittely/php>. Luettu 15.8.2015.

Itä-Suomen koulu 2011 b. Itä-Suomen koulu, kansainvälinen toiminta ja yhteistyö. <http://www.itsuomenkoulu.fi/pages/fi/kansainvaelisyys.php>. Luettu 20.8.2015.

Itä-Suomen koulu 2011 c. Itä-Suomen koulu, kansainvälistä koulutusta esiopetuksesta lukioon. http://www.itsuomenkoulu.fi/media/esite_2014_2015.pdf. Luettu 19.8.2015

Itä-Suomen koulu 2011 d. Itä-Suomen koulu, peruskoulu.
<http://www.itsuomenkoulu.fi/pages/fi/peruskoulu.php>. Luettu 20.8.2015.

Itä-Suomen koulu 2011 e. Itä-Suomen koulun esiopetuksen opetussuunnitelma http://www.itsuomenkoulu.fi/media/esiopetus_ops_2011_hk_netisivulle.pdf. Luettu 15.8.2015.

Itä-Suomen koulu 2011 f. Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun perusopetuksen opetussuunnitelma.
http://itsuomenkoulu.fi/media/perusopetus_ops_1_9_2012.pdf. Luettu 20.8.2015.

Itä-Suomen koulu 2015. CLIL-opetus Itä-Suomen koulussa. Power Point-esitys.

Kemppainen-Koivisto, R. & Salmio, T. 2008. Matkalla suvaitsevaisuuteen. Kansainvälisyyskasvatuksen mentelmäopas 5-8-vuotiaiden lasten ohjaajille. 2. painos. Helsinki: Suomen YK-liitto r.y.

Kylmä, J. & Juvakka, T. 2012. Laadullinen terveystutkimus. 1. – 2. painos. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kyyrä, P. 2012. Itä-Suomen suomalais-venäläinen koulu 15 vuotta! Iskari, Itä-Suomen koulun lehti (1), 3.

Moilanen, P. & Räihä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44–67.

Paavola, H. 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Helsingin yliopisto, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Soveltavan kasvatustieteen laitos, Tutkimuksia 283.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19984/monikult.pdf?sequence=1>
Luettu 10.9.2015.

Repo, O. 2015. Haastattelu 28.8.2015.

Talib, M-T. 2007. Opettajana monikulttuurisessa koulussa. Teoksessa Niemi, H. & Sarras, R. (toim.) Erilaisuuden valot ja varjot, Eettinen kasvatus koulussa. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 37-51.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 100–112.

Wewer, T. 2014. Nuorten oppijoiden englannin kielitaidon arviointi kaksikielisesä CLIL-sisällönopetuksessa.
http://www.enorssi.fi/tutkimus-kokeilu-ja-kehittamistoiminta/julkaisut/harjoittelukoulujen-opettajien-vaitoskirjojen-lektioita/copy_of_Lectio_Wewer_10062014.pdf. Luettu 10.9.2015.

Teemahaastattelurunko

28.8.2015 Itä-Suomen koulun Imatran yksikön esiopetusryhmän opettajan Olga Revon teemahaastattelurunko:

1. Millainen koulutus sinulla on?
 - Mikä koulutus sinulla on Venäjällä?
 - Millaista työtä olet tehnyt Venäjällä?
 - Mitä olet opiskellut Suomessa?
 - Aiotko lisäkouluttautua Suomessa lisää?

2. Miten venäjän kieltä opiskellaan Itä-Suomen koulun esiopetuksessa?
 - Miten venäjän kieltä opiskellaan ja käytetään esiopetustuokioissa?
 - Miten venäjän kieltä käytetään muussa esiopetustoiminnassa?
 - Onko opetus samanlaista kaikissa Itä-Suomen koulun yksiköissä?

3. Miten esiopetuspäivä rakentuu?
 - Mikä on esiopetuksen päiväjärjestys?
 - Onko esiopetuksessa pelkästään suomen kielisiä opetustuokioita?
 - Onko esiopetuksessa pelkästään venäjän kielisiä opetustuokioita?

4. Miten esiopetuksessa tutustutaan venäläiseen kulttuuriin?
 - Miten juhlapäiviä juhlitaan?
 - Kuinka suomalaisten ja venäläisten juhlapäivien eroavaisuudet tuodaan esiin?

5. Millaisia erityisvalmiuksia Itä-Suomen koulun esiopetus antaa lapsen koulun aloitukseen?
 - Mitä esiopetuksen kielelliset ja kulttuuriset tavoitteet ovat ajatellen 1. luokalle siirtymistä?
 - Millaisia kouluvalmiuksia Itä-Suomen koulun esiopetuksessa painotetaan?

Saatekirje

Sosiaali- ja terveysala

Hyvät Itä-Suomen koulun esikoululaisten vanhemmat, jotka ette ole vielä ohessa olevaan kyselyyn vastanneet vanhempainillassa 16.9.2014. Toivon teidän osallistuvan kyselyyn nyt. Kyselylomake palautetaan suljetussa kirjekuoressa esiopetusryhmään 20.3.2015 mennessä.

Olen sosionomiopiskelija Saimaan ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyöni Itä-Suomen koulun esiopetuksesta yhteistyössä Itä-Suomen koulun kanssa. Opinnäytetyöni valmistuu vuoden 2015 aikana.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, Itä-Suomen koulun Imatran yksikössä, miksi vanhemmat ovat valinneet lapselleen esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun ja millaisia odotuksia vanhemmilla on Itä-Suomen esiopetusta kohtaan. Vastausten avulla Itä-Suomen koulu saa tärkeää tietoa vanhempien odotuksista ja tukea toimintansa kehittämiseen. Lisäksi opinnäytetyössäni haluan selvittää millaisia erityisvalmiuksia Itä-Suomen esiopetus antaa lapsen tulevalle koulutiele.

Esikoulun vanhempainillassa 16.9.2014 paikalla olleet perheet vastasivat kyselyyn ja palauttivat kyselylomakkeet minulle vanhempainillan päätteeksi. 1 kyselylomake / perhe.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kysely täytetään nimettömänä ja kyselylomakkeet hävitetään tutkimuksen valmistumisen jälkeen.

Mielipiteenne on tärkeä Itä-Suomen koululle ja sen esiopetuksen kehittämislle, kiitos avustanne!

Ota rohkeasti yhteyttä, jos haluat lisätietoa opinnäytetyöhöni liittyen.

Yhteistyöterveisin
Tiina Hänninen
p. 040 553 4873
tiina.hanninen@student.saimia.fi

**KYSELY ITÄ-SUOMEN KOULUN ESIKOULULAISTEN VANHEMMILLE
IMATRAN YKSIKKÖ**

1. Onko esiopetuksessa oleva lapsenne ensimmäinen Itä-Suomen koulun oppilas teidän perheessä?
Vai onko teidän perheellä jo aiempaa kokemusta Itä-Suomen koulun esiopetuksesta tai koulun puolelta?

2. Mistä saitte tietoa Itä-Suomen koulun esiopetuksesta?

3. Miksi valitsitte lapsellenne esiopetuspaikaksi Itä-Suomen koulun?

4. Millaisia odotuksia ja toiveita teillä on esiopetusta kohtaan?

5. Onko lapsellanne tarkoitus jatkaa opiskelua Itä-Suomen koulussa myös esiopetusvuoden jälkeen?

6. Toiveita ja kehittämis ehdotuksia.

KIITOS KYSELYYN VASTAAMISESTA!